HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI
TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2026/2027-18)

DÜNYA ÇOCUĞA YÖNELİK İSTİSMARI ÖNLEME GÜNÜ
19 KASIM 2026

Fiziksel, ruhsal, sosyal ve biyolojik gelişimlerini henüz tamamlamamış ve rüşde ermemiş kişiler olan çocuklar bu özellikleri sebebi ile erişkin bireylere karşı savunmasız durumdadırlar. Her ne kadar; din, dil, ırk, ten, renk, cinsiyet fark etmeksizin tüm toplumlar arasında erişkin bireylerin çocuklara karşı sevgi ve şefkat duyması ve onları koruyup kollaması esas olsa da kimi zaman çocuklara karşı davranışlarda olumsuz örnek teşkil edecek erişkin bireylere rastlanılmaktadır. Bu bireylerin kötücül davranışlarının erken sezilmesi ve bunlara karşı gerekli tedbirlerin devletler nezdinde alınması sağlıklı bir toplum yapısı için zaruridir. Oldukça savunmasız ve örselenmeye açık olan çocuk beden ve ruhu erişkin bireylerin kötücül davranışlarına karşı son derecede kırılgandır, bu sebeple zaman içerisinde çocuk istismarı ile ilgili farkındalık artmış ve bu konuda çok sayıda bilimsel araştırma gerçekleştirilmiştir.

Çocuk istismarı terim olarak çocuğa fiziksel, duygusal ya da cinsel olarak uygulanan kötü muamele ve acı verici eylemlerdir[1]. 1970'li yıllardan önce çocuk istismarı genellikle çocuğa karşı uygulanan dayak olarak algılanmışsa da son 50 yılda büyük ilerleme kaydeden çocuk psikiyatrisi ve pedagoji bilimi ve çocuk hukuku konusundaki duyarlılık ile fiziksel şiddetin yanı sıra sözlü şiddet, uygun barınma ve beslenme koşulu sağlamama, tıbbi tedaviye erişimini engelleme, cinsel kötü muamele ve sömürü ve çocukların görüntülerinin menfur amaçlar için kullanılması gibi durumlar da çocuk istismarı kapsamına alınmıştır[1]. Bu kavram muğlak olup ülkeler arasında yasal düzenlemeler aracılığı ile farklılıklar gözlenmektedir[2].

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 41. maddesi çocukların korunmasının ve çocuk istismarına karşı önleyici tedbirlerin alınmasının devletin ödevi olduğunu belirtmektedir[3]. Bu anayasal ödev doğrultusunda Türk Ceza Kanunu'nun 103. maddesi ve 232. maddesinde çocuk istismarında bulunan kişilere yönelik adli tedbirler ve cezalar öngörülmüştür[4,5]. Buna ek olarak 3 Temmuz 2005'te yürürlüğe giren 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile istismara uğrayan veya istismar riski altındaki çocukları koruyucu ve destekleyici tedbirler biçimlendirilmiştir. Bu kanun doğrultusunda Çocuk İzlem Merkezleri (ÇİM) ve Alo 183 Şiddet ve İstismar İhbar Hattı kurulmuştur.

Dünyadaki bu konudaki farkındalık da Türkiye ile paralel olarak artış göstermiştir. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri (ABD) 31 Ocak 1974'te çıkardığı Çocuk İstismarı Önleme ve Tedavi Yasası (*Child Abuse Prevention and Treatment Act, CAPTA)* isimli yasa ile çocuk istismarı, "Bir ebeveyn veya bakıcı tarafından gerçekleştirilen ve çocuğun ölümüne, ciddi fiziksel veya duygusal zarara, cinsel istismara veya suistimale yol açan ya da yakın bir zarar riski oluşturan her türlü eylem veya eylemsizlik." olarak tanımlanmış ve

---

[1] [Internet] https://www.britannica.com/topic/child-abuse Erişim: 06.11.2026
[2] Barth J, Bermetz L, Heim E, Trelle S, Tonia T. The current prevalence of child sexual abuse worldwide: a systematic review and meta-analysis. *Int J Public Health*. 2013;58(3):469-483. doi:10.1007/s00038-012-0426-1
[3] Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. Kanun No. 2709. Kabul Tarihi: 18 Ekim 1982. Resmî Gazete. 9 Kasım 1982;17863 (Mükerrer). Madde 41.
[4] Türkiye Cumhuriyeti. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu. Kabul Tarihi: 26 Eylül 2004. Resmî Gazete. 12 Ekim 2004;25611. Madde 103.
[5] Türkiye Cumhuriyeti. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu. Kabul Tarihi: 26 Eylül 2004. Resmî Gazete. 12 Ekim 2004;25611. Madde 232.

Bu dokuman, Dr. Ahmet Berk Kanmaz tarafından, Öğr. Gör. Dr. Meltem Şengelen danışmanlığında 09.11.2026 tarihinde hazırlanmıştır.
Bilgilendirme notunun aşağıda belirtilen şekilde kaynak gösterilmek şartıyla yazılı, elektronik,vb ortamlarda kullanılması önerilmektedir:
Kanmaz A. B., Şengelen M. Dünya Çocuğa Yönelik İstismarı Önleme Günü Bilgilendirme Notu-HÜTF Halk Sağlığı AD Toplum İçin Bilgilendirme Serisi 2026/2027-18-[Internet] Erişim: 19.11.2026

aynı yasa ile böylesi bir duruma şahit olan herkes bu durumu kolluk kuvvetlerine bildirmekle mesul kılınmıştır[6,7]. Birleşik Krallık'ta 1989 yılında çıkartılan Çocuk Yasası (*Children Act)*[8] ve 2021 yılında çıkartılan Aile İçi İstismar Yasası (*Domestic Abuse Act)*[9]; Çin'de 2020 yılında çıkartılan Küçüklerin Korunması Kanunu[10] aynı doğrultuda yapılan diğer önemli düzenlemeler olup bu konuda giderek artan duyarlılığın göstergeleridir.

19 Kasım Dünya Çocuk İstismarı ile Mücadele Günü, İsviçre merkezli Kadınların Dünya Zirvesi Vakfı (*Women's World Summit Foundation - WWSF*) tarafından 19 Kasım 2000'de ilan edilmiştir. Günün amacı yerel, ulusal ve uluslararası inisiyatifleri harekete geçirerek çocuklara yaşanabilir bir dünya elde etmek olarak tanımlanmıştır[11]. Aynı şekilde Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) yayımladığı 17 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarından 16.'sını "*Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar*" olarak belirlemiş ve yayımladığı raporda bu hedef altında özellikle kız çocukları olmak üzere, çocukların dünyadaki insan ticareti ve cinsel saldırı kurbanlarının %30'unu oluşturduğunu belirterek dünya hükumetlerine çocukların uğradığı istismar, sömürü, ticaret ve her türlü şiddete karşı eyleme geçmeleri yönünde çağrıda bulunmuştur[12]. 2010 yılında WWSF, 1-19 Kasım arasında 19 gün boyunca sürecek olan "*Çocuklara ve Gençlere Karşı Şiddetin Önlenmesi Aktivizm Etkinliği*" programını duyurmuştur[11]. WWSF, bu kapsamda, dünyada her beş dakikada bir, bir çocuğun hayatını kaybettiğini belirtmekte ve bununla mücadele için sadece hükumetlerin yeterli olamayacağını, bu sebeple duyarlı vatandaşlardan oluşan STK oluşumlarına da büyük rol düştüğünü vurgulamaktadır[11].

WWSF yürüttüğü bu eylem kampanyası ile çocuk istismarı ile mücadelede anahtar kavramın önleme olduğunu vurgulamakta ve bu amaç doğrultusunda yapılacak faaliyetlerinde şefkat temelli yaklaşımın ana unsur olması gerektiğini ifade etmektedir[13]. WWSF bu yılın teması doğrultusunda ürettiği 19 aşamalı eylem planında şu 19 tematik maddeye öncelik vermiştir:

1) Silahlı çatışmalarda çocukların korunması
2) Çocuklara karşı cinsel istismarın önlenmesi
3) Akran zorbalığının önlenmesi
4) Çocuklara karşı ebeveyn ihmalinin önlenmesi
5) Çocuk işçiliğinin önlenmesi
6) Çocuklara karşı bedensel cezaların önlenmesi
7) Çocuk ticaretinin önlenmesi
8) Çocuk fuhşunun önlenmesi

---

[6] US Congress. Child Abuse Prevention and Treatment Act. Pub L No. 93-247. January 31, 1974.
[7] [Internet] https://acf.gov/sites/default/files/documents/cb/capta.pdf Erişim Tarihi: 06.11.2026
[8] [Internet] https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1989/41/contents? Erişim Tarihi: 06.11.2026
[9] [Internet] https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2021/17/contents/england Erişim Tarihi: 06.11.2026
[10] Bao-Er, China's Law on the Protection of Minors (2020) Terminology (中华人民共和国未成年人保护法 （2020）术语) (March 5, 2021). Available at SSRN: https://ssrn.com/abstract=3788663
[11] [Internet] https://www.woman.ch/19-days-campaign-1 Erişim Tarihi: 06.11.2026
[12] [Internet] https://unstats.un.org/sdgs/report/2016/the%20sustainable%20development%20goals%20report%202016.pdf Sayfa: 45 Erişim Tarihi: 06.11.2026
[13] [Internet] https://www.woman.ch/_files/ugd/afa537_77fbe877062e46a98f6e54c5a710e680.pdf Erişim Tarihi:06.11.2026

9) Çocuk cinsel istismar materyallerinin engellenmesi ve önlenmesi
10) Çocuk kaçakçılığının önlenmesi
11) Çocukların istismarı turizminin önlenmesi
12) Çocuklara karşı zararlı geleneklerin önlenmesi
13) Sokak çocuklarına karşı koruyucu ve kapsayıcı önlemler alınması
14) Çocuklara karşı sağlık temelli ayrımcılığın önlenmesi
15) Çocukların madde bağımlılığından korunması
16) Malnütrisyonla mücadele
17) Aile içi çocuk istismarının önlenmesi
18) Çocuk kaçırmanın önlenmesi
19) Çocuklara karşı idam cezasının önlenmesi

WWSF çocuklara karşı yürütülen istismarın önlenmesinin mümkün ve aynı zamanda zorunlu olduğunu da vurgulamaktadır[14]. İstismarın gerçekleşmeden önlenmesinin en temel insan hakları bileşeni olmasının yanı sıra, önleyici tedbirlerin daima tedavi ve rehabilite edici tedbirlere göre daha yüksek başarı oranı, daha düşük ekonomik ve vicdani yük ve daha sağlıklı toplumlar meydana getireceği unutulmamalıdır.

Şekil: WWSF'nin 19 Kasım 2026 Dünya Çocuk İstismarı İle Mücadele Günü İçin Hazırladığı 19 Aşamalı Aktivizm Eylem Planı[15]

[14] [Internet] https://www.woman.ch/_files/ugd/afa537_77fbe877062e46a98f6e54c5a710e680.pdf Erişim Tarihi: 09.11.2026
[15] [Internet] https://www.woman.ch/_files/ugd/afa537_77fbe877062e46a98f6e54c5a710e680.pdf Erişim Tarihi: 09.11.2026